
Jasmin AHIC¹

Terorizam iznutra

Inside Terrorism (1998)

Bruce Hoffman

Dr. Bruce Hoffman je profesor *Međunarodnih odnosa* na Univerzitetu St' Andrews u Škotskoj, šef je katedre za Međunarodne odnose i direktor Centra za studije terorizma i političkog nasilja. Doktorirao je na Oksfordu, a u svome dvadesetgodišnjem bavljenju fenomenom terorizma napisao je više zapaženih radova. **"Inside Terrorism"** knjiga koja je objavljena u Velikoj Britaniji u aprilu 1998. godine, a u vrlo kratkom periodu i S.A.D u izdavaštvu *University of Columbia*, a u sljedećim godinama u Evropi dok je na području bivše Jugoslavije prevedena i objavljena 2000.g. u Beogradu (Narodna knjiga -Alfa), odnosno Zagrebu (Naklada).

Zaintrigiran paradoksom, da teroristi nisu divljački fanatici ili pobjesnele ubice već promišljeni pojedinci za koje je terorizam racionalan izbor, odlučio je da napiše ovo sveobuhvatno historijsko-teorijsko naučno djelo koje se može preporučiti svima koji se bave ovim ekstremnim vidom političkog nasilja.

"Inside Terrorism" se sastoji od sedam poglavlja koja u sebi sadrže odjeljke koji detaljno analiziraju istorijsko porijeklo i problematiku koja se vezuje za metod izvršavanja terorističkih akata, a takođe ukazuju na stavove koji se žele nametnuti određenim sistemom zastrašivanja.

U prvom poglavlju koje nosi naziv *Određivanje terorizma*, pored problema fiksiranja i definiranja pojma terorizam autor analizira i polazi od prvobitnog značenja riječi iz vremena

¹ Mr.sci, asistent na Fakultetu kriminalističkih nauka u Sarajevu

francuske revolucije, koje je tad označavalo grubo korištenje instrumenata vlasti u korist opstanka i učvršćavanja nove, revolucionarne države. U modernom smislu, terorizam, znači sasvim nešto suprotno: *revolucionarne ili antivladine aktivnosti koje poduzimaju nedržavni ili podnacionalni entiteti koji metodom zastrašivanja destabiliziraju zvaničnu vlast*. Pojam terorizma u posljednjoj dekadi je još više zakompliciran kada u upotrebu ulaze i termini kao što su *narkoterorizam* ili tkz. *fenomen sive oblasti*. Posebno je inresantan drugi pojam sa kojim se počelo označavati stanje prijetnji stabilnosti nacionalnih država od strane nedržavnih faktora i nevladinih organizacija, pri čemu se nasilje širi na velika prostranstva ili gradska područja u kojima vlast iz ruku legitimne uprave, prelazi na polu-političke, odnosno polu-kriminalne.

Zašto je terorizam tako teško definirati? Zbog mjenjanja značenja riječi tokom vremena, kako bi se prilagodilo političkom jeziku svakog narednog perioda. U XIX i XX stoljeću anarhisti su se bez ikakvog paravana nazivali teroristima, dok moderni teroristi se najčeće kriju iza termina "borci za slobodu", "oslobodilačka vojska", "oslobodilačka organizacija" (samo značenje i veza je upitna). Ovaj dio rada je važan zbog toga što autor daje neke osnovne definicije koje koriste ključne organizacije koje se bave borbom protiv ovog modernog terorizma (NATO, FBI, CIA), kao i dosada najjasniju razliku između termina *teror* i *terorizam* (akte *unutrašnjeg* političkog nasilja koji sprovode vlade protiv sopstvenog naroda nazivamo terorom- to jest -vladanje silom i zastrašivanjem onih koji su već na vlasti, dok pod "terorizmom" podrazumjevamo nasilje od strane nedržavnih elemenata).

Razlikovanje kao put ka definiciji? Tu se posebna pažnja posvećuje razlikovanju gerilaca, običnih kriminalaca i ubica u odnosu na teroriste. Te dr. Hoffman ukazuje da teroristi po pravilu ne rade otvoreno, izbjegavaju sukobe sa vojnim snagama, rijetko vrše direktnu kontrolu nad stanovništvom i teritorijem, ciljevi su im neizbježno politički, a sam je terorista prije svega altruista "on vjeruje da služi dobrom idealu čiji je cilj postizanje većeg dobra za širu zajednicu". Terorizam je:

- neizbježno politički motiviran;
- nasilan ili prijeti nasiljem;
- usmjeren ka dalekosežnim psihološkim posljedicama van neposredne žrtve ili mete;

- vođen od strane neke organizacije koja ima prepoznatljivu strukturu rukovođenja (bez oznaka, činova ali sa hijerarhijom);
- da drži podnacionalna grupa ili nedržavna cjelina.

Naslov drugog poglavlja je *Postkolonijalna era: Etnonacionalistički / separatistički terorizam*. Terorizam motivisan etnonacionalističkim i separatističkim aspiracijama sa svojim javljanjem u Otomanskom i Habzburškom carstvu doživio je svoj ponovni uspon poslije završetka II svjetskog rata, dok *antikolonijalna borba 50-tih godina* objašnjava sličnost strategije organizacija FLN (Front za nacionalno oslobođenje Alžira) i EOKA (Nacionalne organizacije kiparskih boraca pod rukovodstvo generala Grivasa), koje su preuzele terorističku metodologiju Irguna, što je na kraju donijelo nezavisnost kako Alžiru, tako i Kipru. Posebno je objašnjena politička vještina Britanaca, koji su ucjenama i pritiscima (uz stalnu prijetnju podjele ostrva zbog djelovanja turskih separatista do koje je kasnije zaista i došlo) ipak uspjeli, sa dvije strateške baze na ostrvu, da zadrže ključne pozicije na Kipru. Antikolonijalni terorizam ključan je u shvatanju evoluciji terorizma jer se tu i začelo i razvilo shvatanje o važnosti šireg publiciteta terorističkih akcija.

Treće poglavlje je posvećeno *Internacionalizaciji terorizma*, prije svega podsjećanjem na 22. juli 1968.g. kao na događaj koji označava početak ere modernog međunarodnog terorizma. Tog dana su trojica palestinskih terorista otela avioin na letu iz Rima za Tel Aviv i uspjeli da natjeraju Izrael na direktne pregovore, što je vlada ranije apsolutno odbijala, radi oslobađanja palestinskih terorista koji su se nalazili u izraelskim zatvorima. To je bio početak nove taktike terorista, kada oni počinju da izvode svoje akcije na širim područjima čak i onim koji nemaju direktne veze sa razlozima njihove borbe. A takođe se pojavljuje medijski bum koji će strukturalno promijeniti fenomen modernog terorizma.

Odjeljak *PLO i internacionalizacija terorizma*, objašnjava da je prvi arapsko-izraelski rat 1949.godine uveo novi faktor u političko stanje na Bliskom istoku: državu Izrael i palestinske izbjeglice koje su protjerane u susjedne države. Suecka kriza 1956. i rat 1967. zajedno sa otmicom i ubistvom jedanaest izraelskih sportista na Olimpijskim igrama u Minhenu 1972. godine predstavljaju eskalaciju sukoba i problema, ali i promjenu u percepciji terorizma. Uz osudu cjelog svijeta,

palestinski problem je izašao na vidjelo i dobio novu dimenziju u kojoj sve veći broj zemalja počinje sa stvaranjem antiterorističkih jedinica.

Uz odjeljak *Palestinci kao mentori : Uspon ljevičarskog terorizma* , dolazi i konstatacija da je PLO jedinstven pokret u istoriji, ne samo kao prva *internacionalna teroristička organizacija*, koja se do kraja držala međunarodne orijentacije, nego i kao jedna od prvih grupa koja je držala da je jedan od prioriteta ciljeva akumulacija kapitala i bogatstava.

Posebno zanimljivo četvrto poglavlje : *Religija i terorizam*, obrađuje borbu jevrejskih zelota protiv rimske okupacije Palestine od 66 do 73. godine n.e. Slična ritualna ubistva u čast boginje Kali, jevrejske terorističke organizacije prije sticanja nezavisnosti Izraela, katolička IRA, borci za slobodu Alstera, razne muslimanske terorističke organizacije, Američke hrišćanske patriote itd. A *Suštinske karakteristike vjerskog terorizma* su nasilja izvršena kao akt svete tajne ili božije dužnosti (a oni koji su izvan božije dužnosti su "djeca satane"). U *Zaključku* se ističe da je vrlo moguće da će početak novog milenija podstaći vjerski terorizam.

Terorizam, mediji i javno mnijenje . Sve terorističke organizacije imaju zajedničku crtu - ni jedna ne preuzima akcije nasumice i nerazumno, naprotiv svaka želi da doživi sve veći publicitet. Uzimajući da teroristi žele da zastraše i time vladaju većina ih igra pred publikom, tako da praćenja uživo postaju "izopačeni" dio šou biznisa. *Terorizam i transformacija izveštavanja*, kao i *Uzrok i posljedica* povezuje medije i terorizam a najčešće se to formulira kao da su mediji ti koji olakšavaju posao teroristima, odnosno bez namjere su postali "pojačalo" terorističke kampanje za publicitet.

U posljednjem odjeljku petog poglavlja, *Akcija i reakcija : Uticaj na putovanja i na vladino donošenje odluka* autor smatra da je jedna od posljedica nesrazmjernog praćenja terorističkih akcija putem medija (posebno u SAD) poremećaj u shvatanju opasnosti od terorizma. Naime, uticaj medija na donošenje političkih odluka je nazvan "sindromom CNN", a neki političari su ga negativno okarakterisali kao loše po vladu jer se ispostavlja da vlada mora imati odgovor za sve što se desi, prije nego li ima vremena za procjenu i vrednovanje događaja (John Major). Ono što predstavlja negativnu karakteristiku u modernom vremenu digitalne komunikacije jest da primamljive

i jezgrovite fraze u većini slučajeva imaju veću vrijednost od iscrpne analize i često se smatraju dobrim novinarstvom.

Šesto poglavlje ima izuzetan značaj zbog toga što zaokružuje jednu cjelinu koja je definirana na teorijskom planu ali praktičnom nije. Zbog toga *Moderni teroristički misaoni sklop: Taktika, ciljevi, tehnologija* povezuje i *ideološke i operativne imperativne* i tako da sve terorističke grupe traže mete koje su, prema njima, zahvalne i primjenjuju taktiku koja služi njihovim političkim ciljevima. Dok *Organizaciona dinamika terorističkih grupa* je konstatacija: da svi teroristi rade i žive u budućnosti. Oni žive za vrijeme koje će doći i koje će im donijeti potpuni trijumf. A ono što će dovesti do željenog cilja je *Tehnološko usavršavanje*.

U zaključku ovog poglavlja prof. Hoffman ističe da je terorizam prisutan gdje se politika i nasilje ukrštavaju u nadi da će podijeliti moć. I da je zbog toga terorizam planska primjena nasilja koja ima pet ciljeva: *Pažnju, Nagradu, Priznanje, Vlast, Upravu*.

U posljednjem sedmom poglavlju *Terorizam danas i sutra*, autor ističe nekoliko trendova terorizma koji se prepliću, i koji ishod kao i dalje usmjerenje i borbu protiv ovog fenomena čine izuzetno neizvjesnom.

U odjeljku *Pojava modernog terorizma koji ima podršku neke države*, autor pravi čini mi se izvrsno historijsko poređenje koje se odnosi na ukljanjanje državnih neprijatelja i "srpsko vojno mješanje u podsticanju antihabzburških nemira u Bosni". Trajni fenomen otpočinje sa navođenjem država koje su od SAD označile kao sponzore terorizma, a *budućnost je: korištenje oružja za masovno uništavanje od strane terorista* koje danas i predstavljaju najveću opasnost. *Promjene u karakteristikama međunarodnog terorizma* (metodika, tehnika, taktika), inovacije kao što su otmice brodova ili aviona, trovanja narandži koje je Izrael izvezio u Evropu u cilju sabotaže izraelskih kompanija i privrede.

Posljednji odjeljak *Spremnost vjerskog terorizma da koristi oružje za masovno uništenje* donosi realna upozorenja koja su se, do jedne određene mjere dešavanjima od 11. septembra 2001. godine, i obistinila. Upravo zbog toga, ovo izuzetno "iskustveno-naučno" djelo treba da posluži, ne samo studentima Fakulteta kriminalističkih nauka Sarajevo kao obavezna literatura u

izučavanju predmeta "**Terorizam**", nego i svim ostalim stručnjacima i svima onima koji će se danas kao i budućnosti boriti protiv ovog **velikog zla modernog svijeta** . Ono što se treba naglasiti je i to da ova knjiga otvara put ka boljem razumjevanju terorizma , ali i ukazuje na neophodnost mnogo šireg shvatanja i interdisciplinarnog pristupa u borbi protiv ovog fenomena.